

Herec si bere ze skutečného nebo smyšleného života vše, co tento může člověku dát. Ale všechny dojmy, vášně, slasti, vše, co je druhým obsahem jejich života, mění se mu v materiál k tvůrčí práci.

Z osobního a prchavého vytváří celý svět poetických útvarů, jasných ideí, které budou žít věčně pro všechny. Řekl jsem vám o emocionální paměti vše, co lze říci začátečníku. Ostatní se dovíte v budoucnosti tou měrou, jakou bude postupovat náš program, – uzavřel Arkadij Nikolajevič dnešní přednášku.

Arkadij Nikolajevič vesel, přál nám zdaru v nové
 - S kým nebo s čím jste právě ve styku? - zeptal se ho.
 Veselovskij byl záměstnan svým myšlenkami a ne-
 - Já? S nikým a s ničím! - odpověděl skoro mecha-
 - To jste tedy „zázrak přírody“! Váš by měl vysta-
 - Jste-li schopen života, aniž se s někým stykáte! -
 - Veselovskij se začal omlouvat a ujišťovat, že se na něho
 - Proto pryč nemohl být s nikým
 - A je snad k tomu třeba, aby se na vás někdo díval
 - někdo s vámi rozmlouval? - tvářil se nechápavě Arka-
 - Nikolajevič. - Zavřete, jak tady stojíte, oči, zapčete
 - usi, mlčte a všimněte si, s kým a s čím budete v myšlen-
 - ch ve styku. A posíhnete třeba jediný okamžik, kdy
 - nebudete moci uvědomit ani jediný objekt, s nímž
 - jste nebyl ve styku!
 - Ohřel jsem si to rovněž ovřít a zavřel jsem oči, zacpal
 - a počal jsem pátrat po tom, co se ve mně děje.
 - V myšlenkách jsem si vybavil větší věctřek v di-
 - - na němž účinkoval slavný houslový kvartet a já
 - - počal postupně připomínat vše, co se tam se mnou
 - -; vesel jsem do foyer, pozdravil se s přítomnými,
 - - se a prohlížel si hudebníky, chystající se hrát.
 - - - začali a já je slyšel. Ale nebyl jsem s to nalézt
 - - - zaposlouchat se, vzít se do jejich hry.
 - - - Tady je - ten prázdný okamžik bez jakéhokoli v-

VZAJEMNÝ STYK.

hledísti visel plakat s napisem:

Ukládal jste v sobě tyto vjemy, zapisoval jste své paměti a myslili jste na ně. To znamená, že jste si z předmětu bral a proto my, herci, máme za to, že k tomu nutně potřeboval proces vzájemného vzájemného styku. Mate vás neživotnost předmětu. Vždyť i obraz, portrét přítelky i mosaika, exponát jsou neživé, ale mají v sobě život svých tvůrců. I zároveň můžeme být mrtví oživit oním zájmem, který do ni vkládáme. Je-li tomu tak, - přel jsem se, - stýkáme se s každým předmětem, který nám padne do očí.

Sotva se vám asi podaří vzít si nebo odezdat něco z toho všemu, co při letném pohledu kolem sebe vidíte. Bez tohoto momentu přijímání nebo odezdačství není vzájemného styku na scéně. Avšak s těmi předměty, které chcete poslat něco svého, nebo od nich něco zabývat, vytvářte si krátký okamžik vzájemného styku. Už jsem nejdříve mluvil o tom, že na scéně je možno dívat se a vidět, ale také dívat se a něco nevidět. Nebo, přeseň řečeno, na scéně je možno dívat se, vidět a číst, co se tam děje, avšak je možno také na jevišti hledět a přitom číst a zajímat se o to, co se děje v hledišti nebo v samotném divadle.

Mimo to je možno dívat se, vidět a vnímat to, co vidíš, ale je možno dívat se, vidět a přitom nevnímat nic z toho, co se na jevišti děje.

Krátce, existuje skutečné a vnější, formální, nebo, jak se říká, "protokolární" divání se předním, jak se mu v naší hanýrcce říká.

Uk zamaskování vnitřní prázdnoty existují příslušné smělné prostředky, ale ty vedou jen k silnějšímu vyměšování prázdnoty, že se tyto představy neustavují vnitřně, ale si dlouho prohlížíte mou pozornost lampičky lustru a já si dlouho prohlížíte a podobně, buď si vzít jiné z nich. Nakonec přivábní potřeby bud uložít do těch objektů své myšlenky, city, zrodily ve mně zbytečné, nbyř proto, že jsem měl Arkadij Nikolajevič pravil, že se tyto představy neustavují vnitřně, ale si dlouho prohlížíte mou pozornost lampičky lustru a já si dlouho prohlížíte jejich důmyslné tvary.

"To je on, ten prázdný okamžik, - rozhodli jsme. - Proste divání se na hloupé lampy nelze přece nazvat stykem! Když jsem se světlil Torcovovi se svým novým objevem, vložil mi vše takto:

- Snažil jste se pochopit: jak a z čeho je předmět udeřán? Vnímali jste jeho formu, všeobecný tvar, rozložení

stýku s ním! - usoudil jsem a hned jsem o tom pověděl Torcovovi.

- Tak? - zvolal v údivu. - Vnímání umění pokládáte za prázdný okamžik, v němž nejste s ním ve styku? - Ano. Protože jsem naslouchal, ale neslyšel, vnikal, ale nepronikl. Proto se domnívám, že ke styku jste nedošlo a okamžik byl prázdný, - trval jsem na svém. - Ke styku a vnímání hudby nedošlo, protože předcházející proces ještě neskončil a odvrátil pozornost. Avšak jakmile skončil, počal jste naslouchat hudbě a zajímat se o něco jiného. Proto k žádnému přerušení styku nedošlo.

- Připustíme to, - přikývl jsem a počal jsem se rozpomínat dále.

Byl jsem rozptýlen a příliš jsem sebou vrtel a toho si, jak se mi zdálo, všiml i ostatní. Bylo třeba posedět několik chvil v klidu a přizpůsobit se těm, kteří naslouchali hudbě, ale já ji ve skutečnosti neslyšel a hleděl jsem si toho, co se dělo kolem.

Nenápadně jsem se podíval na Torcova a viděl jsem, že si mého vrtění nevšiml. Potom jsem se ohlížel po strýci Dostorovi, ale nebyl přítomen on ani ostatní herci. Pak jsem si postupně prohlédl všechny přítomné a posleze se ma pozornost rozptýlila na všechny strany a já ji nemohl ani udržet, ani zaměřit na to, nač bych chtěl. Co vše jsem proběhlo za tu dobu mým nitrem a mou hlavou! Hudba podporovala takový rozlet myšlenek a představitosti. Vzpomínal jsem na naše doma, na své přibuzné, kteří žijí daleko odtud v cizích městech a na svého mrtvého přítele.

Arkadij Nikolajevič pravil, že se tyto představy neustavují vnitřně, ale si dlouho prohlížíte mou pozornost lampičky lustru a já si dlouho prohlížíte jejich důmyslné tvary.

"To je on, ten prázdný okamžik, - rozhodli jsme. - Proste divání se na hloupé lampy nelze přece nazvat stykem! Když jsem se světlil Torcovovi se svým novým objevem, vložil mi vše takto:

- Snažil jste se pochopit: jak a z čeho je předmět udeřán? Vnímali jste jeho formu, všeobecný tvar, rozložení

jevístě, přináší s sebou ve skutečnosti své životní záležitosti. Proto není ani v divadle všední, obvyčejná jeho životní linie přerušena, nýbrž proskakuje postavy. Herec se oddává roli jen v těch okamžicích, kdy jí je uchaščen. Pak se s postavou sleva v jeden celek a v tvůrčím procesu se v ni přetělesňuje. Ale stačí, aby se na chvíli vytrhl z nadělení a znovu v zájetí své všední, obvyčejné životní linie, která ho strhává buď za rampu do hledistič, nebo daleko za stěny divadla, kde si hledá objekty, s nimiž by mohl v myšlenkách navázat styk. V těch chvílích reprodukce role vnějškové, mechanické. Takovými částími odvraty se linie prožívání a vzájemného styku na jevišti ochvíli trhá a prázdné místo je vyplňováno vlozkami z vlastního hercova života, jež nemají vztahu k představené osobě.

Představte si drahocenný řetěz, v němž se tři zlaté články střídají se čtvrtým z prostého olova, a v něm následující dva zlaté články jsou spojeny provázkem. K čemu se hodí takový řetěz? A komu prospěje taková přetřhaná linie vzájemného styku? Podobně neustále přerývání životní linie role je jejím nepřetržitým mrazicentim nebo ubíjením.

A je-li v životě nálezitý, nepřetržitý proces vzájemného styku nezbytý, na scéně se jeho nezbytnost zdesateronásobňuje. Je to způsobeno povahou divadla a jeho umění, které je neustále založeno na vzájemném styku jednajících osob mezi sebou i se sebou samými. Opravdu představte si, že by si autor hry zámánul ukazovat divákům své hrdiny smiči nebo v bezvědomí, tedy v okamžicích, kdy se duševní život jednajících osob nikterak neprojevuje.

Nebo si představte, že autor uvede na scéně dvě navzájem si neznámé osoby, kterým se nezachce ani se vzájemně představit, ani si navzájem vyměňovat myšlenky a city, nýbrž naopak, budou je tajit a mlčky sedět v opáčných koutech jeviště.

Za takových podmínek nebude divák mít, co by v divadle hledal, neboť se mu nedostane toho, proč tam přišel: nenajde v něm citu, neseznámi se s myšlenkami jednajících osob.

co jiného však bude, setkají-li se osoby na scéně, které z nich se zachce vyjádřit druhé své city anebo přitom pochopit city a myšlenky hovůřícího. Přitom takovým pochodem předávají a přijímají a myšlenek dvou nebo několika osob, bude divák, podobně nahodnému svědku rozhovoru, mímovolně komunikat k slovům i činům té i oné. Tím se stane mčlen- vým účastníkem jejich vzájemného styku, uvidí, pozna- nakazí se cizím prožíváním.

Z toho, co tu bylo řečeno, vyplývá, že přihlížející diváci jen tehdy plně chápou a bezprostředně se zúčastní toho, co se děje na scéně, když tam dochází k vzájemnému styku mezi jednajícími osobami hry.

Je třeba herci nechtějí, aby se pozornost tiscihlavého davu, sedícího v hledisti, vymkla z jejich moci, musí se starati o nepřerývanost procesu vzájemného styku se svými partnery prostřednictvím svých citů, myšlenek a úkonů, analogických citům, myšlenkám a úkonům před- stavované jimi role. Přitom musí být ovšem mírný materiál vzájemného styku zajímavý a poutavý pro posluchače a diváky. Výjimečný význam procesu vzá- jemného styku na scéně nás nutí, abychom mu věnovali obzvláštní pozornost a abychom nejbližší body svého programu věnovali pečlivějšímu rozboru nejdůležitěj- sích forem vzájemného styku, s nimiž se setkáváme.

— Začnu s tím nejjednodušším vzájemným stykem, to jest stykem se sebou samým, — prohlásil Arkadij Nikolajevič, když vešel do třídy. — Kdy mluvíme v reálném životě hlasitě sami k sobě, kdy jsme ve styku se sebou samými?

Tedy, když jsme natolik skličeni nebo rozčileni, že se nemůžeme ovládnout, nebo když sami sobě vštěpu- jeme nějakou těžce dostupnou myšlenku, již se nemůž- vědomi okamžitě zmocnit, když se něčemu horlivě učíme a chceme si to zvukovou mlučivě nebo radostně pocítí sami se sebou sdělujeme mlučivě nebo radostně pocítí. Tebas jen proto, abychom přinesli svému nitru ulehčení.

Se všemi těmito případy styku se sebou samými se setkáváme zřídka kdy ve skutečnosti a velmi často na jevíti.

Tedy, když tam musím obcovat sám se sebou mlčky mám skvělý pocit a miluji dokonce tuto formu samobcování, neboť je mi dobře známa z reálného života a vyplývá ze mě přirozeně. Avšak když se stane, že musím stát na jevíti tváři v tvář sobě samotnému a pro nášset dlouhé, květnaté, většované samomluvy, ztrácejí jistotu a nevím co dělat.

Jak ospravedlnití na scéně to, pro co v reálném životě ospravedlnití téměř nenacházíme?
Kde mám hledat při takovém styku se sebou samým sebe — své já? Clověk je složitý. Kam se obrátit? K mozku, k srdci, k představivosti, k rukám, k nohám? ... Kam a odkud věsti niterné spoje se sebou samým?

Tento pochod si vyzaduje nezbytně pevně stanoveného objektu a subjektu. Kde je však v sobě máme? Nem-li v mém nitru takových, navzájem se stykajících center, nemohou v sobě udržet rozbihající se, neustávající divy na nás vždy číhá podmanivý objekt — dav diváků. Ukázali mně však východisko z této situace. Záleží v tom, že vedle normálního centra našeho psychického života — mozku, je ještě jiné centrum, položené v blízkosti srdce, tam, kde je pleten tepny trojliné.

Zkusil jsem i navázat rozhovor mezi oběma zmíněnými centry.
Měl jsem dojem, že jsem je v sobě nejen zřetelně oddělil, nýbrž že počala i mluvit.
Mozkové centrum se mi jevílo jako představitel vědomí, kdežto nervové centrum pletené jako představitel emoce.

A tak jsem měl nakonec pocit, že rozum obcuje s citem. „Nu což, — řekl jsem si, — ať si obcuje. Nalezl jsem v sobě tedy subjekt a objekt, jichž se mi nedostávalo. Od zmíněného okamžiku se vytvořila má duševní rovnováha při styku se sebou samým na scéně nejen při zamlkání, ale i při hlasitém slovním samobcování. Nechci zde zkoumat, zda je tomu opravdu tak nebo ne, zda věda uznává nebo neuznává to, co jsem pocítil. Kritickým měřítkem mi byly mé vlastní, osobní poznání.

Mohl jsem se sebrat a říci: „Nemohou být individuální, mohou být výplodem své, ale pomáhají mi a já jich využívám.“
může-li na praktická a nevědecká metoda i vám lépe; na ničem však netrvám a nic netvrdím.
krátké pomněnce pokračoval Arkadij Nikolajevič:
„Snazší je zvládnout a zpřístupnit si jevíti proces svého styku s partnerem. Avšak i tady narážíme na překážku, jež je nutno znát a s nímiž je nutno umět zá- Na příklad: jsem s vámi na scéně a vy jste se mnou rozprostředním styku. Avšak já jsem složitý. Vidíte jsem! Mám nos, ústa, nohy, ruce, trup. Můžete být ve styku se všemi tělesnými částmi, z nichž se stává člověk? — Vypíval se mně Torcov. — Je-li to možné, šerte si na mne nějakou část, nějaký bod, jehož prostřednictvím se mnou budete ve styku.“
Oči! — navrhl kdosi. — Oko — do srdce okno.
Jak vidíte, pídíte se ve styku s člověkem především jeho duší, po jeho vnitřním světě. Hleďte ve mně mou živou duši, mé živé „já“!

„Jak se to dělá? — nevěděli žáci.“
„To vás tomu život ještě nenaucil? — podivil se Arkadij Nikolajevič. — Cožpak jste ještě nikdy nevyhmatávali cizí duši, jste nikdy jste do ní nesažali tykadly svého? Tomu se není třeba učit. Záhledte se do mého nitra, hleďte pochopit a vyčítit mé niterné rozpole- Taky jsem teď, podle vašeho mínění? — snazil se vcítit se do jeho stavu.“
„A teď? — zeptal se Arkadij Nikolajevič.
„Vzhledl jsem, ale náhle jsem před sebou spatřil neobličej, se zvláštníma, navzdíma očima, masitými, měkkýma rukama a hladkými starčekými gesty mazeného člověka.“
„S kým jste teď ve styku? — zeptal se mně Torcov. „Másovským hlasem, onim prezitavým tónem, jímž mluví s Molčalimem.“
„S Farnusovem ovšem, — odpověděl jsem. — A kde zůstal Torcov? — optal se mně opět Arkadij Nikolajevič, změnivši se v okamžiku opět v sama sebe. „Jste-li ve styku s Farnusovým nosem, ani s jeho čichem, které jsem dovedl zkušenou charakteristikou

napodobit, ale s mým živým duchem, měl jste vidět ze tento živý duch byl stále můj. Nemožu ho přece z sebe vytvářet a nemožu si vypůjčit u nějaké osoby jiný duchem, ale s čímsi jiným. S čím tedy?
 Opravdu, s čím jsem byl ve styku?
 Docela jste s živým duchem. Vzpomínám si, jak s přetělesněním Torcova ve Farnusova, to jest s proměnou objektu, došlo ve mně i k proměně citu. Z uctivého, jsem byl promíknut k Arkadiji Nikolajevici, v ironickém dobroserdčném posměšný, jaký ve mně vyvolává postava Farnusova v Torcovově podání. A tak jsem nemožně přijít na to, s kým jsem to byl vlastně ve styku a mým jsem to Arkadiji Nikolajevici přiznat.
 - Byl jste ve styku s novou bytostí, jejíž jméno je Farnusov—Torcov nebo Torcov—Farnusov. Za nějaký čas sam poznáte tuto uměleckou metamorfosu herce p tvrdí práci. Prozatím vězte, že snahou lidí vždy je stýkati se s živým duchem objektu a ne s jeho nosením a knoflíky, jak to děláš na jevišti herci.
 A tak vidíte: stačí, aby se dvě osoby potkaly a již mezi nimi vzniká vzájemný styk.
 Tak jsme se, na příklad, sešli my a skutečně mezi námi došlo k takovému styku.
 Já se snažím sdílet s vámi své myšlenky a vy mi nasloucháte a usilujete o to, abyste si osvojili něco z mých vědomostí a zkušeností.
 - Ale pak to není vzájemný styk, - vložil se do hovoru Govorkov, - protože proces předávání citu se zúčastní jen vy sám - jako subjekt, tedy mluvící, a proces přijímání citu, jak vidíte, se zúčastňuje jen my - objekt, naslouchající. Promítně prosím, ale kde je tu oboustranná vzájemnost? Kde na sebe navazující citová vedení?
 - A co vlastně nyní děláte? - zeptal se ho Torcov. - Vznášíte proti mně námitky, chcete mně přesvědčit předavate mně tudíž své mínění a já je přijímám. To hned takové navazující vedení, o jakém mluvíte.
 - To je nyní, ale předtím, když jste mluvil jen vy sám - Nevidím v tom rozdíl, - namítl Arkadij Nikolajevic. - Tehdy jsem byl ve vzájemném styku a nyní v něm pokračujeme. Během vzájemného styku se po-

me proces dávání a proces přijímání střídají. Ale už jsem, že se ve vaši duši rodí pochýbnost. Postihl jsem, když jsem hovořil jen já a vy jste jen naslouchal, a vaši nepřelivost i váš údiv i vaše vzrušení.
 - Co jsem jí však tehdy vnímal - tu vaši nepřelivost a vzrušení? Protože jste nebyl s to je v sobě udržet, že se i tehdy ve vás, a nic jste si to uvědomoval, když procesy přijímání a dávání. To dokazuje, že když, když jste mlčel, existovalo ono na sebe navazování, a něměž jsme mluvili. Ale nakonec se prodralo něco - právě teď, při vaši poslední námitce. Není příklad pro nepřetržitý vzájemný styk?
 - Ne, jevíš je obzvláště nutný a důležitý právě takový a přitom nepřetržitý styk, protože dramatičtější i hra herců sestáváji téměř výlučně z dialogu, jsou vzájemným stykem dvou nebo více lidí - jednotlivých osob hry.
 - Použil se s takovým nepřetržitým vzájemným stykem v divadle jen zřídka kdy. I když jej herci mohou پذیرفت, tedy jen potud, pokud sami pronášejí své role. Avšak jakmile nastoupí pauza a odpovědi osoby, neslyší a nevnímají myšlenek spoluherce, který přestává hrát až do následující své odpovědi. Kova herceka mányra není nepřetržitost vzájemného styku, který vyžaduje dávání a přijímání citu nejen při každém slově nebo naslouchání odpovědi, nýbrž i při němz často pokračuje mluva zraku.
 - Vzájemný styk s přerov je nespřávný a proto se učte, sdělitte druhému své myšlenky, pátrat po tom, zda k jeho vědomí a citu; k tomu je potřeba nedlouhých myšlenky vždy nové, tak, jak je vnímáte dnes. Vždy sledujte dobře vám známé myšlenky a slova cizí lidí. A sami opět umějte přijímat partnerova slova předtím, než budete mluvit. Jakmile jste se o tom přesvědčili a zraký jste se o to, co nebylo lze říci slovy, sdělníte další část myšlenky je nutno prodělávat pokazde a při každém slově a herceké disciplíny.
 - Někdy přednáška ukončit.

...němi jednoduše: vůbec nebyť se žádným ve styku
 toho, pokud se nějaký nenajde, - odpověď Tor-
 máte hodiny „cvičných příkladů“. A právě ty jsou
 má, abyste necvičili o samotě, nýbrž ve dvou nebo
 párnách. Opakují: se všim důrazem trvám na tom,
 žáci neobcovali s prázdnotou, ale cvičili s živými
 žákyněmi, jinými slovy s hleděním, naplněným
 láskou bytosti, nazývanou všeobecně „publikem“.
 si n nesmím být ve styku! Nikterak! - pospíši si
 novat Vjunco.

...ano, máte pravdu: být s ním ve styku přímo při
 stavení je nepřipustné; nicméně vzájemný styk je
 vlnitelný. Vzdýt nesnadnost a zvláštnost našeho scé-
 něho obcování záleží právě v tom, že jsme současně ve
 styku s partnerem i s divákem. S prvním bezprostředně, ve-
 řně, s druhým nepřímou, prostřednictvím partnera a ne-
 domky. Pozoruhodné je, že styk s tím i oním je vzájemný.
 Ale Sustov zaprotěstoval:

...Chápu, že styk herce s představiteli druhých rolí
 scéně lze nazvat vzájemným, je však možno mít ho
 takový i ve vztahu k divákům? K tomu by bylo třeba,
 také dav poslal cosi svého k nám, na scénu. Ale
 ho se nám od něho ve skutečnosti dostává? Potlesku
 venci a ani toho ne ve chvílích tvůrčí práce, ne v prů-
 běhu jedání, nýbrž v přestávkách.

...A co smích, sízy, potlesk nebo pískání při otevírání
 scéně, vzněsi a co všechno ještě! To sem nepočítáte? -
 řávil se Arkadij Nikolajevič.

...Bovim vám příhodu, která výborně charakterizuje
 soustrannost a vzájemnost styku diváku s jevištěm, -
 svědčoval nas dále: - Při jednom z odpoledních
 škých představení „Modrého ptáka“, jsem při scéně
 řadu nad dětmi stronu a zvirat cítil, jak do mne kdosi
 řekni jim, že Kocour poslouchá! Vzdýt je tamhle
 ovány! Vidim ho! - šeptal vzrůseným dětským hlas-
 m pln strachu o osud Titily a Mitily.

...Nepodářilo se mi ho uklidnit a proto se malíčky divák
 atal až k jevišti a ze sálu, přes rampu začal šeptat
 šekám, které hrály děti, že jim hrozí nebezpečí.

... r. 19

Arkadij Nikolajevič pokračoval v minutě začáteč chara-
 teristice různých forem vzájemného styku. Rekl o tom
 - Všimněme si jiné formy vzájemného styku - styk
 s pomyslným, irrealním, neexistujícím objektem (na-
 příklad se stínem Hamletova otce). Ten nevidí ani herce
 na scéně, ani divák v hleděšti.
 Nezkusemí lidé se snaží vyvolat si při práci s takovými
 objekty halucinaci, aby skutečně viděli neexistující, jenom
 napovězený objekt. To pohltí veškerou jejich energii
 a jevištní pozornost.

Ale zkusemí hercům je jasné, že nezáleží na „přizra-
 ku“ samém, ale na vnitřním vztahu k němu a proto
 stavějí na místo neexistujícího objektu („přizraku“) své
 magické „kdyby“ a snaží se poctivě, podle svého svědomí
 dat si odpověď: jak by si počínali, kdyby se v prázdném
 prostoru před nimi objevil „přizrak“?

Některí herci a zvláště začínající žáci při své domácí
 práci se také uchylují z nedostatku živých předmětů
 k předmětům pomyslným. Vybaují si je v myšlenkách
 a pak se snaží spatřit je a vejít ve styk s prázdným
 místem. I v tomto případě je ztraceno mnoho energie
 ne snad na vnitřní úkol, (jako toho vyžaduje proces
 prožívání), ale jen na křečovitou snahu spatřit něco
 čeho ve skutečnosti není. Návyk takového pochybění
 vzájemného styku přenáší herci a žáci mluvovláň i na
 jeviště a nakonec odvykají živému objektu a stavějí mez-
 sebe a partnera pomyslný, mrtvý objekt. Tento nebez-
 pečný návyk se zakorení často tak silně, že je provází
 celý život.

Jaké utrpení hrát s herci, kteří se na vás sice divají, a
 vidí kohosi jiného a přizpůsobují se jemu a ne váš
 Takovi spoluhráči jsou oddělení stěnou od těch, s nimi
 mají být bezprostředně ve styku; nevidí ani repli-
 ani intonaci, ani žádných jiných prvků vzájemného
 styku. Jejich zastřené oko zíra do prostoru v halucinaci
 Stezte se tohoto nebezpečného a umrtvujícího herce
 nápravu!

Lebko se zakoreňuje a jen těžko lze pak zjednat
 nápravu.

- Jak si tedy máme počínat, nemáme-li k dispozici
 jiný objekt? - optal jsem se.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... r. 19...

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.
 ... — pravil Arkadij Nikolajevič v dnešni prednáške.

Není to ohas divák za sálu? !
 Abyste lépe pochopili to, čeho se vám dostává před
 zástupu přihlížejících, zkuste ho odstranit a sehnat před
 stavení v docela prázdném sále. Chcete?

Na chvíli jsem se vžil do postavení ubohého herece
 který hraje před prázdným hledištěm a uvědomil jsem
 si, že takové představení do konce dohrát nelze.

— A proč? — zeptal se mne Torcov, když jsem se
 s tím světlil. — Protože za takových podmínek není vzá-
 jemného styku herce s hledištěm a bez něho je veřej-
 tví práce nemožná.

Hráti bez obecenstva je totéž, jako zpívat v místnosti
 bez rezonance, přeplněné měkkým nábytkem a ka-
 berci. Avšak hrát před plným a s vámi součinným hle-
 dištěm je totéž, jako zpívat v místnosti s dobrou ak-
 stikou.

Divák vytváří, abych tak řekl, duševní akustiku. Prá-
 jma od nás a jako rezonanční deska nám vrácí své zř-
 lidské city.

V konvenčním umění představení, v řemesle,
 tato forma vzájemného styku s kolektivním objektem
 řeší jednoduše: styl hry, její inscenace a celého předst-
 vení je často dán už konvenčními výrazových pro-

středků. Tak na příklad ve starých francouzských kom-
 diích a vaudevillech hovoří herci neustále s diváky. Jed-
 nající postavy předstoupí až na předscénu a obrací se
 prostě k divákům, uvádějí hru. Děje se to sebejistě

odvážně, s velkým sebevědomím, které imponuje
 A vsukku: když už navazovat styk s hledištěm, tedy ta-
 abychom nad zástupem dominantní a vládní jim.

Při jiném druhu kolektivního styku — v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-

scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-

scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-

scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-

scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-

scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-

scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-
 scénách — se také stykáme s davem, jenže ne v hlediš-

V reálném životě je vytvářeti sám život. Tam materiál na životních okolnostech.
V divadle tomu tak není a to je další obtíž. V divadle se nám předkládají cizí city a myšlenky role, jež jsou vytvořeny dramatikovým a jsou vázány na mrtvá písmena textu hry. Je obtížné znovu prožít takový duševní materiál. Mnohem lehčí je konvenčně předstírat v roli výsledky vášní, které ve skutečnosti neexistují.

Stějně je tomu v oblasti vzájemného styku: mnohem těžší je být se spřuhercem v opravdovém styku, nežli předstírat stykajícího se. To je cesta nejmenšího odporu: stať se spřuhercem v opravdovém styku, nežli předstírat stykajícího se. To je cesta nejmenšího odporu: stať se spřuhercem v opravdovém styku, nežli předstírat stykajícího se.

Herce si hbití v této cestě a proto rádi na scéně zaměňují proces opravdového vzájemného styku obvyčejnou hereckou šarží. Je zajímavé, všimnout si jedné věci: jak materiál dáváme divákům v takových chvílích?

Tato otázka si zaslouží pozornost. Záleží mi ne na tom, abyste si ji vyjasnili nejen rozumově, abyste nejen vyřetili, ale i na vlastní oči se přesvědčili o kvalitě toho, co se děje. Části nečiny na scéně při styku s divákem objevují se, když sám vyjde na scéně a ukáží vám nějaké věci, když sám vyjde na scéně a ukáží vám nějaké věci, když sám vyjde na scéně a ukáží vám nějaké věci.

Arkadij Nikolajevič nám seřadí na jevišti celé představení, pozoruhodně talentem, mistrůvstvím a hereckou technikou. Zčal s nějakými versy, které odtrkával velmi rychle, efektně, ale obsahově nejasně, takže jsme z nich nic nepochopili.

Prostřednictvím čeho jsem s vámi nyní ve styku? Zepal se nás.

Začtí byli zmátení a nenacházeli odpověď. - Nejsem s vámi vůbec ve styku! - odpověděl za nás Bredentil jsem něco, sypal jsem slova jako hradečnou kostku a sám jsem nevěděl ke komu a co říkám.

Zde máte příklad bezobsažného materiálu, jeho prostřednictvím jsou herci často ve styku s hledáči, když odtrkávají text role a nestarají se ani o jeho smysl ani o jeho vnitřní obsah, nýbrž jen o jeho vnější efektnost. Po krátkém rozmyslení prohlásil Arkadij Nikolajevič že přecíte monolog Figara z posledního jednáni "Figarovy svatby".

Tentokrát byla hra hotový vodopád udivující gest, intonaci, jemných přechodů, nakazlivého smičky.

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

Pro ty, kteří vládnou způsobem vnějším zobrazení aparátů není dána úloha nikterak obtížná. Stačí pracovat o to, aby hlas zvučel, aby jazyk nalezlité formoval hlásky, slabiky, slova a věty; aby pózy a pohyby byly vrazné a aby se to vše dohromady divákům líbilo. To je nutno všimnat si nejen sebe, nýbrž i těch, kteří sedí na oně straně rampy. Podobně šantánově zpěvačce jsem vám předložil sám sebe po částech i v celku, se svým ohledem na to, zda předvádění splňuje své poslání. Citil jsem se být zbožím a ve vás jsem viděl kupce. To byl další příklad toho, čeho se herce nemá nikdy na scéně dopouštět, bez ohledu na to, že to má velký vliv jako vojáci při přehlídce. Potom dáva do pořádku

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

Ukazoval jsem vám v roli sebe, - odpověděl za nás Arkadij Nikolajevič, - a použil jsem Figarova monologu, jeho slov, jeho scénické podoby, gest, úkonů a ostátině tomu, abych vám demonstroval nikoli roli v sobě, ale sama sebe v roli, tedy jednotlivé prvky svého nadání: postavu, tvář, gesta, pózy, držení těla, pohyby, chůzi, hlas, dikci, řec, intonaci, temperament, techniku, -

věci na stole, zamyslí se o čemsi veselém a pikantním s hřízou posilňava po aktech a bez cílení podpisuje ně která z nich, pak zas živa, protáhne se a opět se pouští do předchozí nesmyslné práce.

V průběhu celé této hry vyslovoval Torcov neobyčejně pečlivě text monologu o uslechtnosti urozených a nevhodnosti všech ostatních lidí.

Arkadij Nikolajevič přednášel chladně a vnitřkově text role, nastílnil její scénické pojety, formálně naznačil její vnější linii a obrysy, aniž se snažil je ozvládnout a proličit. Na některých místech zdůrazňoval technicky přehrávané postředky textu, na jiných jednání, to jest hned zesiloval a podtrhoval pozvy, pohyby, hru a gesta, hned vyzdvihoval charakteristický rys postavy a při tom neustále patřil v hledišti a ověřoval si, zda se tam takto nastíněná role setkáva s ohlaselem. Tam, kde bylo třeba, zachovával pečlivě pausy. Tak hráli herci v omrzelosti je už, avšak dobře propracované role i po pětistě, při čemž maj chvilí pocit, že jsou gramofonem, chvíli, že jsou kmioparaterem, který už po bůhví kolikáté pouštížít a nepřejímový pás.

— Je to divné a smutné, avšak ani taková formální ukázka v hrubých rysech dobře propracované role, není v divadle nijak častým zjevem, — poznamenal Arkadij Nikolajevič.

— A teď, — pokračoval, — zdívá, abych vám ukázal, jak a čím má být uskutečňován vzájemný styk na scéně, tedy žive, pulsující citění herce, analogické roli, dobře prozité a ztělšené svým představitelům.

Ale takovou hru jste už viděli nejednou na scéně, kde jsem více či méně zdárlie prodělával proces vzájemného styku. Sami víte, že se ve svých představeních snažím zabývat jen svým spolutvárcem, že se snažím předat mu své vlastní lidské city, analogické s city osoby, kterou ztělšuji. To ostatní, to, co vede k úplnému splynutí s rolí a ke vzniku nového útvaru — herce v roli, probíhá podvědomě. Při takových představeních si uvědomuji vždy sama sebe v okolnostech daných hrou, režisérským manou samým a všemi tvůrci představení.

Tento druh vzájemného styku na scéně je vzácný a má Bohuzel, málo následovníků.

Není ani třeba vysvětlovat, — uzavřel Torcov, — že

vněmí uznává jen poslední z forem vzájemného styku. Ostatní formy vzájemného styku však zahrnují se spolutvárcem — styk prostřednictvím vlastních úst, nebo s horkostí v srdci, trpíme. Ale i je musí každý znát, aby proti nim mohl bojovat.

— Vymní si ověřime, čím a jak se vy sami na jevišti vzájemně stýkáte. Provedeme to tak, že vy budete hrát a já budu zvonkem ohlašovat okamžiky nesprávného vzájemného styku. Za takové budou uznány ty, v nichž ztratíte objektu — spolutvárci nebo budete ukazovat v sobě či sebe v roli nebo ji budete prostě přednášet. Každé z těchto chyb zazvoním.

Jenom tři druhy vzájemného styku schvám milcům: 1) přímý styk s objektem na scéně a jeho prostřednictvím nepřímý s divákem; 2) styk se sebou samým; 3) styk s nepřítomným nebo pomyslným objektem.

Jak jsme začali zkoušet.

Ja a Suslov jsme hráli spíše dobře, nežli špatně a přece Basemu údivu zazníval zvoněk velmi často. Stejně zkoušce byli podrobeni také všichni ostatní. Čekávali jsme, že Arkadij Nikolajevič bude musit nám jejich hry zvonit téměř nepřetržitě, ale k našemu údivu zazníval zvoněk, i když častokrát, přece zdaleka tolikrát, jak jsme mysli. Co to znamená a jaký závěr nám z provedených pokusů vyvodit?

— Znamená to, — uzavřel Torcov, když jsme se mu věřili se svým pochybám, — že mnozí z těch, kdo se účastí správnosti svého vzájemného styku se ve skutečnosti dopouštějí častých chyb, kdežto ti, které tak často posuzují, se ukazují být způsobilými naleziť jeho vtu. Vyjadřeno v procentech, je mezi jedněmi a druhými více okamžiků vzájemného styku, kdežto okamžiků nesprávného vzájemného styku, kdežto z těchto pokusů můžete dojít k tomuto závěru, — uzavřel Arkadij Nikolajevič svou přednášku: Vzájemný styk herců nelze zpravidla označit v plné

...
 mře za správný nebo nesprávný. Hercův scénický projev opíjíva jak těmi tak i druhými okamžiky a proto se
 správně střídají s nespřávanými.
 Když bylo možno provésti analýsu vzájemného styku
 musili bychom konstatovat: tolik a tolik procent styku
 s partnerem, tolik a tolik styku s divákem, tolik a tolik
 ukázek obrysů role, tolik a tolik pouhých přednesů,
 tolik a tolik ukazování sebe sama a jiné a jiné. Kompa-
 nace všech těchto procentuálních poměrů určuje teprve
 který stupeň správnosti vzájemného styku. Ti s nejvyš-
 ším procentem vzájemného styku s partnerem nebo
 sebou samým jsou blíže ideálu a naopak ti, u nichž
 takových okamžiků méně, se více vzdalují správnému
 vzájemnému styku.
 Vedle toho jsou mezi za nespřávané pokládány
 objekty a stykem s nimi takové, které jsou více a takové
 které jsou v menší míře nespřávané. Tak je na příkladě
 lepší ukazovat roli v sobě, její psychologický obrys, než
 prozíty ovšem, nežli ukazovat sebe sama v roli, nebo je-
 řemeslně přednášet.
 Dostáváme nekonečnou řadu kombinací, jež nelze
 sečíst.
 Ukolem každého herce je: vyhnout se zmiňené roz-
 manitosti a hrát vždy správně.
 Proto je nejlépe postupovat takto: na jedné straně
 učít pečlivě zachycovat na jevišti objekt — spolutvůr-
 a činorodě se s ním stykat, na druhé straně dobře
 obeznámit s nespřávanými objekty a stykem s nimi, a u-
 se bojovat s tímto chybami na jevišti v okamžicích
 tvůrčí práce. Stejně vyjimečnou pozornost věnujte kvá-
 litě duševního materiálu, jehož prostřednictvím vcházejí
 ve vzájemný styk.

...
 řekl jsem tudíž k němu. Za minutu jsem dosáhl
 stěnek Govorkovovi používal v obzvláštní míře rukou
 právu. Narádlí proto, aby mi je obvázáli ubrousky.
 Proč to děláte? — nechápal jsem.
 Chci provést důkaz protikladem: abyste lépe pocho-
 pili, jak často si nevážíme toho, co máme, a když to ztra-
 píme. A také proto, abyste se přesvědčili o tom,
 jak často je oko do srdce okno, pak konce prstů jsou oči-
 vashaého těla, — vykládal Torcov, zatím co mě obva-
 zoval.
 Nemoha používat při vzájemném styku rukou a prstů,
 položil jsem důraz do hlasu. Ale Arkadij Nikolajevič mi
 řádl, abych zmirnul svůj zápal a mluvil tiše, bez zby-
 tečného hlasového vypětí a zabarvování.
 Bylo třeba vzít na pomoc oči, mimiku, hru obocí, krku,
 hlavy a trupu. Spojeným úsilím se snažily nahradit to, co
 mi bylo vzato. Ale přivázali mě ruce, nohy, trup i krk
 ke křeslu a já mohl ovládat už jen ústa, usí, mimiku a oči.
 Za chvíli mě převázali a zakryli celý obličej šátkem.
 Zčátl jsem supět, avšak nepomáhalo to.
 Od toho okamžiku přestal pro mne vnější svět existo-
 vat a v okruhu mého chápání zůstal jen vnitřní zrak,
 vnitřní sluch, představitivost, „ma živá lidská duše“.
 Musil jsem dlouho setrvat v tomto stavu. Konečně
 přemohl k mému sluchu hlas, který mi připadal jako
 hlas neho světa.
 — Chcete, abychom vám vrátili jeden z vašich stykových
 orgánů? Vyberte si, který! — křičel ze všech sil Arkadij
 Nikolajevič.
 Snažil jsem se odpovědět posunkem, který měl vy-
 řadit: „Dobře, rozmyslím si to.“
 Co se vlastně odehrávalo v mém nitru, když jsem volil
 nejdůležitější a nejněžbytnější orgán, jehož prostřednic-
 tvím bych mohl s někým vejít do styku?
 Nejdříve vznikl spor o přivenství mezi dvěma kandidá-
 ty: zrakem a sluchem. První vyjadřuje a předává tra-
 dice cit a druhý myšlenky.
 Je-li tomu tak, kdo jsou jejich spolupracovníky?
 Tato otázka vedla v mém nitru ke sporu, k hádce,
 k vzpouře a zmatku.

Čiť kritič, že hlasový aparát patří do jeho sféry, nebo
nemí tak důležitě slovo samo, ale intonace, kterou je
pronášeno, a která je výrazem vnitřního vztahu k tomu

Také pro sluch dostlo k pítce. Čiť ujišťoval, že on ho
nejlépe povzbuzuje, avšak řeč trvala na tom, že sluch
je jen nezbytný doplněk; bez něho by se nemohla k němu
komu obracet. Pak se dostaly do sporu o mímiku a ruce.

Nikterak je nelze počítat k řeči, protože nepřeměňuje
slova. Tak k čemu je přičísti? Nebo trup? A nohy?

— Čert to vezmi! — rozložil jsem se, dokonale ze všeho
popleten: — Herec není mrzak! Ať mi vrátí všechno!

Zádné ústupky!
Když mě uvolnili z pout a obvazů, ohlásil jsem Tor
covovi své „povstalecké“ řešení: „všecko anebo nic“!

Pochválii mě a řekl:
— Tak konečně slyším řeč herce, který chápe význam
každého ze stykových orgánů! Necht vás dnešní pokus
dovede k plnému a patřičnému jejích ocenění!

Necht jednou provždy zmizí se scény prázdný herecký
pohled, nechybne tváře, hluchý hlas, bezvarná řeč,
toporná těla se zkosnatělou páteří a šíjí, s divěnýmima
rukama, pažemi, prsty a nohama, které se nerozvláňují
k pohybu, ladnému tvůrčímu aparátu právě

Necht věnují herci svému tvůrčímu aparátu právě
tolik péče, kolik jí věnuje houslista svému vzácnému
nástroji Stradavariho nebo Amatiho.
Bylo třeba ukončit přednášku o něco dříve, nebo
Arkadij Nikolajevič měl večer představení.

... r. 19...
— Až doposud jsme se zabývali procesem *vnějšího, viditelného, tělesného vzájemného styku* na scéně, — právě Torcov v dnešní přednášce. — Ale existuje také *jiné, vnitřní, neviditelné, duševní vzájemný styk*. A o tom si povíme dnes.

Obůz úkolu, který jsme si tu vytkli, spočívá v tom, že
jsem nucen hovořit o tom, co cítím, co neznám, co jsem
vyvodil z praktické zkušenosti, pro co však nemám ani
teoretické formule, ani hotových jasných slov, o tom, co

On vzal mě za ruku
a pevně držel ji; pak odstoupil
na délku paže své a rukou druhou
si takto začal naje obotí
tak zpřítavě mi hledl do tváře,
jak chtěl by kreslit ji. Tak dlouho stál,
až konečně mi trochu potřás rukou
a po trikrátě hlavou pokyvnul,
tak — nahoru a dolů — povzdechli
tak zalostně a zhluboka, že zdál se
ten povzdech celým tělem lomcovat
a končit jeho žití. — Pak mě pustil;
a hlavu přes rameno obrátiv
jak zdálo se, směr viděl bez očí;
neb z dveří vyšel bez jich pomoci
a stále na mne upíral jich svit.
(Přeložil J. V. Štálek.)

Nečtíte z těchto veršů, že zde běží o němý vzájemný
styk Hamletů s Ofélií? Neměli jste nikdy v životě nebo
na scéně při vzájemném styku s někým pocit, že z vás
vstává proud vůle, který jako by se řinul očima, konci
a póry vašeho těla?
Jak pojmenovat tuto neviditelnou cestu a tyto pro-
středky vzájemného styku? *Saldinův a pohlcování paprs-
ků vyzařování a vzájemnosti*? Protože nemáme jiných
termínů, zůstáváme při těchto slovech, která podávají
nějakou názorovou představu procesu vzájemného styku,
která se budou ve své přednášce zabývat.
Nebude to dlouho trvat a neviditelné proudy, které nás
vzájemně spojují, budou vědecky prozkoumány a bude pro ně
vynalzena vhodná terminologie. Prozatím pro ně budeme
užívat názvu, které se ustálily v naší herecké hanýřce.
Pokusíme se nyní sledovat řečené neviditelné cesty
vzájemného styku pomocí vlastních pocitů a budeme je
zkoumat a zkoumati ve vlastních nitrech.
V poklidném stavu je tak zvané sálení a pohlcování
tělesné sotva patrné. Ale ve chvílích silných prožitků,
které, povznášejících pocitů, je toto vyzatování a vza-

Pokuste se hledat ve svém nitru, jste-li ve styku s tím paprskem, abyste se tak s nimi seznámili z vlastní zkušeností, - uložili nám Arkadij Nikolajevič. Rozsádlí nás po dvou. Mne opět s Govorkovem hled na místě, bez jakéhokoli přípravy, jsme začali mechanicky, fyzicky a mechanicky vyzarovat a přijímat jakéhokoli důvodu a smyslu. Torcov nás hned zarazil. A vidíte, už je tu znášíhovali, jehož je třeba ob- vyzarování a vyzarování. Při svařování vypětí nemůže být o vyzarování a vyzarování ani řeči. Také Dymková a Ummovych jeden druhého očima těmi jedi a přiblížili se k sobě zrovna jako kdyby se těmi hbat a ne aby vysílali a přijímali neviditelné paprsky. Nejdříve odstraníte všechno napětí, at se ukáže kdekoliv. Odkloňte se! - ve! Arkadij Nikolajevič. - Jste! Mnohem, mnohem více! Jste pokud možno po- odnějí a volněji! To je málo! To nestačí. Tak, abyste někde hovětí. A teď se podívejte jeden druhému do očí. Zdá se vám, že se říká hledět? Vám vylézají usilím z díků. Jste, jste méně! Jen žádne napětí v zor- dach! Co vzaruje? - obrátil se Arkadij Nikolajevič na Govorkova. Já chci, jak vidíte, pokračovat v našem sportu o umě- Snazíte se snad očima vyzarovat myšlenky a slova? - se vám nepodari, - poznamenal Arkadij Nikolajevič. Myšlenky sdělujte hlasem a slovy! Ale oči at pomáhají! Můžná, že při hádce pocítíte ten proces vysílání a přijímání záření, který probíhá při každém vzájemném nastu! Jsmé se znovu do hádky. Torcov ukázal na mne.

... jak pro toho, kdo je vysíl- rovaní patrnější a zřejmější jak pro toho, kdo je přijíma. Snad je někdo z vás zachytil v některých jednotlivých zdarilých okamžicích veřejně produkce, když jste se na příklad vy, Maloletková, po prvé vstula na scenu s krá- kem "Na pomoc" nebo když jste vy, Nazvanov, hra- monolog: "Krev, jago, krev", nebo později, když jsme cvikili studii se silencem nebo v živoitě samém, kde co- chvili v sobě zakousíme stejně niterně proudění. Není tomu děle nežli den, co jsem byl v domě svých příbuzných svědkem scény mezi mladou nevěstou a ze- hied, aby z něho vycitil, co uzrává v jejím srdci. Byl na- mi celý zaměřen. Zrakem vyhmátával její živou duši. Vnikal do jejího nitra neviditelnými tykadly svých očí. Ale rozložena nevěsta se vyhýbala vzájemnému styku. Konečně se mu podarilo zachytit jeden paprsek jejího mzkovného pohledu. Ale ubohý mladík se tím nerozveselil, ale naopak ještě více zachmuřil. A jakoby nahodou pak přešel na jiné místo, odkud ji mohl pohlednout snáze přímo do očí. Velmi rád by byl uchopil její ruku, aby ji mohl dotknout, sdělit svůj cit, ale ani to se mu nepodarilo, neboť nevěsta si rozhodně nepřála jakéhokoli styku s ním. Nebyla pronášena slova, nebylo slyšet ani jednoho vzdechů nebo stesků: mimika, pohyby, jednáni - to vše bylo zavrženo. Byly tu však oči, pohledy. To je při- my, bezprostřední styk v pravém slova smyslu, z duše do duše, z očí do očí, nebo z konečků prstů, z těla, bez normálního pohledu viditelných fyzických procesů. Je úkolem učenců, aby nám objasnili povahu tohoto sám v sobě zakousím a jak těchto zážitků využívám při své umělecké práci. Hodina byla, bohužel, opět přerušena, neboť Arkadij Nikolajevič volali opět do divadla.

- Ale vy, Govorkove, ukazujete pohotovost k prijímaní. Vzpomente si, co bylo obsahem toho krátkého vyčkávaní. Selhalo to, - prohlásil jsem. - Přiklad, kterého jsem užil, abych svou myšlenku dokázal, nepřesvědčil proutníka a proto jsem si připravoval novy a soustředěval jsem se.

- A co vy, Vjuncove? - přistoupil k němu náhle Torcov. - Proctil jste poslední pohled Maloletkovy? To bylo opravdové vyzatování.

- A jaké! Hu! Už celý týden citim takové vyzatování. Až jsem z toho celý pryč! Ach Bože! - stěžoval si Vjuncovc.

- Vy ted nejen nasloucháte, ale snažite se i vřítit se do duše, to, co prožívá objekt, který s vámi hovori, obrátil se ke mně Torcov.

- Pochiňte, že nímno slovesny, vědomy spor a rozumovou výměnu myšlenek ve vás soucasně probíhá živý proces vzájemného ohmatávání, vřahování proudění do očí a jeho vypuzování z nich?

To je právě ono neviditelné stýkání se prostednictvím vyzatování a vyzatování, které se jako podzemní teka neustále vali pod slovy i mlčením a představuje ono neviditelné pouťo mezi předními, které umožňuje nitěný spojení.

Famatujete-li se, říká jsem vám v jedné z předcházejících přednášek, že se lze dívat i vidět a přitom něčeho nevnímat ani nevyjadřovat. Ale lze se i dívat a vidět a přitom vnímat a vysílat záření neboli vzájemně proudění. Nymi učinim další pokus, jak ve vás vyvolat záření. Budete ve styku se mnou, - rozhodl Arkadij Nikolajevič. sedaje si na místo Govorkova.

- Uvelebite se pohodlně, nebudte nervosni, nepřeházejte a nedělejte si nijaké násilí. Dřive, nežli můžete někomu něco předávat, musíte se tím sami zaopatřit. Nelze vydávat něco, co sám nemá. Opatřte si nějaký materiál pro nitěny vzájemny styk, - navrhl nám Arkadij Nikolajevič.

- Nemí tomu tak dlouho, co se vám cela naše práce a její psychotechnika zdaly složitými. A ted je pro vás hrackou. Stejně tomu bude i s vyzatováním, - mluvil Arkadij Nikolajevič, zatím co jsme se připravovali.

Sdělte se mnou své pocity bez sloz, jen očima! - řekla mi Arkadij Nikolajevič.

Leďné očima nelze vyjadřit všechny jemnosti toho, co cítim.

- Co dělat, musíme je tedy ozelet.

- A co nám zbude? - ptal jsem se nechápavě.

City sympatie, úcty. Ty lze sdělit mlčky. Ale můžete beze slov nikoho přesvědčit o tom, že ho milujete proto, že je chytrý, pracovitý, schopný, slechetný. Co s vámi chce sdělit? - upřel jsem zraky na Arkadije Nikolajeviče.

- Nevim a nechci vědět, - odpověděl Torcov.

- Proč? - podivil jsem se.

- Protože vyvalujete oči, - řekl Arkadij Nikolajevič. - Abych mohl vyčtit všeobecný ráz toho, co cítite, je nezbytné, abyste to sám vnitřně prožíval.

- Á ted? Pochopil jste, co vám sděluji? Nemohu přece jasně vyjadřit to, co cítim, - pravil jsem.

- Z jakéhosí důvodu mnou pohrdáte, ale proč, k tomu je třeba slov. Ale na tom nezáleží. Důležitě je: měl jste pocit, že z vás proudí vaše vůle nebo ne? - zajímalo Torcova.

- Zdá se, že ano - v očích, - odpověděl jsem a začal jsem si znovu ovetřovat své pocity.

- Ne, myslil jste právě jen na to, jak byste proudění ze sebe vypravil! Napjal jste svalstvo. Brada a křk se také napjaly, oči povyřily z dílku. Toho, co z vás vyřizují vám lze docílit mnohem prostším, snazším a opravdovějším způsobem. K tomu, abyste druhého, zapapřsky své touhy, není třeba svalové namahy. Lysický vncm z vás vycházejícího proudění je sotva znatelný, zatím co od namahy, která vás naplná, div vám sídce nepukne.

- Nepochopil jsem vás tedy! - ztrácel jsem trpělivost. - Oddechňte si a já se pokusim připomenout vám zatím ty pocity, které hledáme, a které jsou vám ze života dokonale známé.

Jedna z mých zákynů je srovnala s „vami, imouci se květin“, jina to doplnila slovy, že „briliant, vřahující svůj lesk na všechny strany, by měl zakoušet stejny pocity vyzatování“. Můžete si představit pocity květiny, vydatvající vám, nebo pocity briliantu, který odráží paprsky?

Mně samému se ozřejmily tyto pocity vycházejícího volného proudění, — pokračoval Torcov, — když jsem se díval ve tmě na laternu magicu, lišící na plátno proud jasných paprsků a také když jsem stál na okraji sopčunc-ho kráteru, vydechujícího horký vzduch. V tom okamžiku jsem vycítil mohutný niterný žár země, deroucí se z jejích útrob a uvědomil jsem si vycházející z nás duševní proudění v okamžicích intenzivního vzájemného styku.

Nevědou vás tyto priméry k oněm pocitům, jež hledámé?

— Ne, tato přirovnání netřikají měnu citu nic, — doznal jsem.

— Když je tomu tak, zkusím jít na vás s druhé strany, — řekl mi s neobvyklou trpělivostí Arkadij Nikolajevič.

— Poslyšte dobře!

Sedím-li v koncertní síni a hudba na mne nijak nepůsobí, vymyslím si z nudy různé zábavy. Tak si, například, vyberu někoho z publika a začnu ho pohledem hypnotisovat. Je-li to krásná ženská tvář, snažím se sdělit s ní svůj obdiv; je-li mi tvář protivná, sděluji s ní svůj odpor.

V těchto okamžicích jsem ve styku s vybranou obětí a zalevám jí paprsky vycházejícího ze mne proudění. Při takovém počínání, které je možná známé i vám, zakousím právě ten fysický pocit, který my zde tak hledámé.

— Jestliže někoho hypnotisujeme, zakousíme tento fysický pocit rovněž? — zeptal se Susov.

— Ovšem, a jestliže se zabýváte hypnosou, musíte výborně znát to, co tu hledámé! — zarádovav se Arkadij Nikolajevič.

— Pak je to prostý a známý pocit! — zvolal jsem radostně.

— A řekl jsem snad, že je na něm něco neobvyklého? — podivil se Torcov.

— Ale to já hledal v sobě něco zvláštního.

— Tak tomu bývá vždy, — prohlásil Torcov: — Stačí prohodit slovo o tvůrci práci a už je každý napjat a leze na chůdy.

— Opačujte rychle náš pokus! — naričil Arkadij Nikolajevič.

Co vyzatují? — zeptal jsem se.

— Opět pohrdání.

— A nyní?

— Nyní mne chcete polaskat.

— A teď?

— Byl to také příznivý cit, ale s příměsí ironie.

— Skoro navlas tak! — radoval jsem se z toho, že mohli přehodnout.

— Je vám jasno, o jakém pocitu vycházejícího z nás proudění jsme mluvili?

— Mám dojem, že ano, — pravil jsem nerozhodně.

— Právě tento proces nazýváme v naší řetě vysíláním paprsků.

Sám název krásně charakterisuje pocit.

Skutečně: z našich niterných citů a tužeb jako by vycházelo záření, které se prodírá našima očima a tělem a zalevá druhé lidi svým proudem, — vykládal živě Arkadij Nikolajevič.

— Pohlcování paprsků je opět zpáteční proces, tedy přijímání cizích citů a pocitů. I tímto názvem je dostatečně charakterisován proces, který máme na mysli. Pokuste se, vyvolat si ho.

K tomu jsme si vyměnili s Arkadijem Nikolajevičem řeči: teď on vyzatovav své city a já je dosti zdátile přijímám.

— Zkusíte popsat pocit pohlcování paprsků slovy, — položil mi Arkadij Nikolajevič, když pokus skončil.

— Udělám to přirovnáním, jako ta zákyně, o níž jste vyprávěl, — navrhl jsem mu: — Magnet, přitahující k sobě železo, by mohl zakoušet stejný pocit pohlcování paprsků.

— Rozumím, — schvaloval Torcov.

Zajímavá přednáška musila být přerušena, neboť nás čekala hodina šermu.

... r. 19..

- Zdá se, že uvědomili, - řekl jsem já.
- Byl to niterný svazek a vznikl z náhodných jednotlivých okamžiků.
Půjde-li však o dlouhou řadu logicky a důsledně navzájem spojených prožitků, bude tento svazek silit, růst a nakonec může dorůst takové mohutnosti, již říkáme uchvácení, při kterém proces vysílání záření a proces jeho přijímání jsou silnější, promlkavější a hmatatelnější.

- Jaké uchvácení? - zajímali se žáci.
- Stejně, s jakým se shledáváme u psů (třeba u buřdognů), když něco uchvátí zubý, - vysvětloval Torcov. - Take my na scéně musíme uchvacovat - očima, usměna, všemi orgány svých pěti smyslů. Když naslouchat - tedy naslouchat a slyšet. Když čichat - tedy čichat. Když se dívat - tedy dívat se a vidět a ne klouzat svým zrakem. Do předmětu se musíme, abych tak řekl, zakousnout. Neznamená to ovšem, že je třeba zbytečně se naplnat.

- Měl jsem v "Othellovi" alespoň jediný okamžik takového uchvácení? - ověřoval jsem si své pocity.
- Byly tam dva či tři takové okamžiky. Ale to je příliš málo. Celá role Othella je nepřetržitým uchvacováním. A nejen to: je-li k nějaké hře třeba prostého uchvácení, vyžaduje shakspereovská tragédie mrtvého uchvácení. Toho u vás nebylo.

V životě není nepřetržitě uchvacování vždy nutné, ale na scéně a zvláště v tragédii je nezbytné. Opravdu, jak probíhá život? Veliká jeho část uběhne v malých, všedních úkonech. Vstává se, uléhá, vyplňují se ty či ty vědní úkoly. K tomu není třeba pevného uchvácení, ony nezbytnosti. Ale takové okamžiky se a má to mechanický průběh. Ale takové okamžiky se pro scénu nehodí. Jsou však jiné úseky života, v nichž do všednosti vpadájí okamžiky nebo celá období hrůzy, vyšší radosti, návahu vášní a jiných závazných prožitků. Podněcují k boji za svobodu, za ideu, za existenci, za právo. To jsou ty životní momenty, kterých můžeme použít pro jeviště. Ty musí však být, aby mohly být přetlesnány, nitrem i vnějšně pevně uchopeny. A tak je nutno odhodit 95 procent momentů životní skutečnosti, které nevyžadují uchvácení a jen pět procent, přinej je toto nezbytné, zaslouží být uvedeno na scéně.

- Zdá se, že uvědomili, - řekl jsem já.
- Byl to niterný svazek a vznikl z náhodných jednotlivých okamžiků.
Půjde-li však o dlouhou řadu logicky a důsledně navzájem spojených prožitků, bude tento svazek silit, růst a nakonec může dorůst takové mohutnosti, již říkáme uchvácení, při kterém proces vysílání záření a proces jeho přijímání jsou silnější, promlkavější a hmatatelnější.

- Jaké uchvácení? - zajímali se žáci.
- Stejně, s jakým se shledáváme u psů (třeba u buřdognů), když něco uchvátí zubý, - vysvětloval Torcov. - Take my na scéně musíme uchvacovat - očima, usměna, všemi orgány svých pěti smyslů. Když naslouchat - tedy naslouchat a slyšet. Když čichat - tedy čichat. Když se dívat - tedy dívat se a vidět a ne klouzat svým zrakem. Do předmětu se musíme, abych tak řekl, zakousnout. Neznamená to ovšem, že je třeba zbytečně se naplnat.

- Měl jsem v "Othellovi" alespoň jediný okamžik takového uchvácení? - ověřoval jsem si své pocity.
- Byly tam dva či tři takové okamžiky. Ale to je příliš málo. Celá role Othella je nepřetržitým uchvacováním. A nejen to: je-li k nějaké hře třeba prostého uchvácení, vyžaduje shakspereovská tragédie mrtvého uchvácení. Toho u vás nebylo.

V životě není nepřetržitě uchvacování vždy nutné, ale na scéně a zvláště v tragédii je nezbytné. Opravdu, jak probíhá život? Veliká jeho část uběhne v malých, všedních úkonech. Vstává se, uléhá, vyplňují se ty či ty vědní úkoly. K tomu není třeba pevného uchvácení, ony nezbytnosti. Ale takové okamžiky se a má to mechanický průběh. Ale takové okamžiky se pro scénu nehodí. Jsou však jiné úseky života, v nichž do všednosti vpadájí okamžiky nebo celá období hrůzy, vyšší radosti, návahu vášní a jiných závazných prožitků. Podněcují k boji za svobodu, za ideu, za existenci, za právo. To jsou ty životní momenty, kterých můžeme použít pro jeviště. Ty musí však být, aby mohly být přetlesnány, nitrem i vnějšně pevně uchopeny. A tak je nutno odhodit 95 procent momentů životní skutečnosti, které nevyžadují uchvácení a jen pět procent, přinej je toto nezbytné, zaslouží být uvedeno na scéně.

– Cítí jsem náhodou v jakýchsi knihách, za jejichž vědeckost nikterak neodpovídám, něco jako by někdy v očích zavržděného zůstala vřítá jeho vrána. Je-li tomu tak, pak posuďte sami: jaká je síla procesu vzatování!

Kdyby se nějakým aparátem podarilo učinit viditelným ten proces vzatování a vzatování, které si navzájem vyměňují jeviště a hledíště ve chvíli tvůrčího vzletu, podívali bychom se, že naše nervy vydrží napór proudění, které my herci vysíláme do hledíště a zase nazpět přijímáme od tisíců živých organismů, sedících v partertu. Jak jen státnice na to, abychom vyplnili svým vyzatováním prostorů tak velkou, jakou je třeba naše Velké divadlo! Nepochopitelné! Ubohý herce! Aby mohl ovládnout sál, musí jej naplnit neviditelným prouděním svého vlastního citu nebo vůle.

Proč je obtížné hrát ve velké prostotě? Nikterak ne proto, že je třeba namáhat hlas a zdůrazněně jednat. Ne! To nevádi. Kdo umí správně vyslovovat, zvládne to bez obtíží. Neschadné je vyzatování.

*

Myslím, že dnes mě na zpáteční cestě ze školy pokládali mýmjsoudci za nenormálního. To proto, že jsem po celou cestu cvičil přijímání a vysílání záření. Neodvážil jsem se dělat pokusy s živými lidmi, jež jsem pokával a omezil jsem se proto na neživé předměty. Hlavními objekty mých cvičení byla různá vycpaná zvířata velkého obchodu kožešinami. Byl tam celý zvěřinec: ohromný medvěd s podnosem v tlapách, liška, vlk, veverka. S nimi všemi jsem se důvěrně, zblízka seznamil a pokoušel jsem proniknout srsti k jejich myšleným duším a staral se costi z vycpaných zvířat ono nic, byla tak silná, že jsem zaklánel křk, hlavu a celý trup, při čemž jsem dokonce utiskoval zmmou stojící zevlouny: ale hned jsem se upamatoval, že Arkadij Nikolajevič zavrhoval přílišně usilí. Pak jsem jako krotitel zvířata hypnotisoval a říkal jsem si: kdyby se takový, na zadních tlapách vzlyčený medvěd na mne hnál, dokázal bych zastavit to zvíře vzátením své vůle do jeho očí a tlamy? Při vlastním vyzatování jsem se tak naklánel k předmětu, že jsem narazil nosem na špinavě

– Ne, – kritisoval jsem sám sebe. – Takovou těžkopádnou práci lze nazvat spíše diabáním a vydlabáváním. „Volněji! Volněji! Volněji! jak říká Torcov. – Nač se tolik naháhat?“

Když jsem však své vzatování a vyzatování zeslabil, byly všechny fyzické pocity něčeho ze me vcházejícího nebo naopak do me vcházejícího, ty tam. Musil jsem záhy své pokusy přerušit, protože tu byli již diváci; zemit, z krámu se na me divalo asi pět lidí, zřejmě kupci a prodávací a usmívali se. Právděpodobně si všimli mých pokusů a bavili se jimi. To mně nevadilo, abych neudělal zkoušku před druhým krámem.

Tentokrát mně byla objektem busta Tolstého. Před Gogolovým pomníkem jsem usedl a zkoušej rovněž svou schopnost uchvacování. Chtěl jsem se zachytit očima na bronzové postavě a tak ji zrakem přitahovat k sobě, že by povstala z křesla.

„Ale záhy mě začaly bolet oči od přílišné fyzické námahy. Milmoto jsem se v nejkrutičtějším okamžiku setkal s pohledem mimjsoudceho známého.

– Není vám špatně? – zeptal se me s úcástí.

– Není, ale hrozně mě boli hlava, – řekl jsem, zachránit situaci.

„K takovému napětí nesmi už nikdy dojít!“ – rozhodl jsem sám pro sebe.

V dnešní přednášce pravil Arkadij Nikolajevič: – Jestliže pochody vysílání a pohlcování záření hraji takovou důležitou roli v jevištním vzájemném styku, nadhazuje se otázka: nelze je zvládnout technickou metodou? Nelze je v sobě podle libosti vyzatovat? Neexistuje i v této oblasti příslušná metoda, příslušný vábici prostředek, který by v nás vyzatoval neviditelné procesy vyzatování a vzatování a jejich prostřednictvím tak zesiloval samo prožívání?

Než-li dospět od vnitřního k vnějšmu, postupujeme od vnějšho k vnitřnímu. Také v tomto případě využití váme organické spojitosti mezi tělem a duší. Tato spojitost je tak silná, že by vzkrislila snad i mrtvého. Je to tomu vskutku tak: vzdylt utopenec, kterému nebýje puls a jenž nejví známek života, ukládají do určité, vědou určené polohy a násilně provádějí pohyby, které nutí dýchací orgány mechanicky nabírat a vypouštět vzduch. To stačí k tomu, aby byl uveden znova v činnost oběh krveví a po něm i obvyklá práce všech částí těla. A při tom, vzhledem k nerozlučité souvislosti s tělem, ožívá i sama „živa lidská duše“ téměř mrtvého utopence.

— K umělému vyvolání vysílání a pohlcování záření na jevišti se řídíme týmž principem: není-li vnitřní vzájemný styk vyvolán přirozeně, dochází se k němu prostřednictvím vnějšho, — vykládá dále Torcov. — Tato pomoc zvenčí je lákadlem, které vyvolává z počátku proces vzatování a později i samo prozřívání.

Na štěstí, jak brzy uvidíte, lze nový vábící prostředek technicky pracovat.

Ukážu vám nyní, jak ho využít.

Arkadij Nikolajevič usedl nejdříve proti mně a uložil mi, abych si vymyslíl úkol a jej zdůvodnující myšlenku a sdělil vše, co prožívám. K tomu jsem mohl použít slov, minuty, gestikulace — všeho, co slouží k vzájemnému styku. Dále mě Arkadij Nikolajevič žádal, abych si všiml fyzických v něm vycházejících a vcházejících proudění vzatování a vyatování.

Připravna práce trvala dlouho, neboť se mi nedarilo zachytit to, co ode mne Torcov chtěl.

Když se mi to však podařilo, byl vzájemný styk navázán. Arkadij Nikolajevič mě přiměl k tomu, abych s ním vstoupil ve vzájemný styk prostřednictvím slov i jednáni a přitom abych pídil po fyzických včmech. Potom mi zapověděl mluvit a jednat a navrhl, abych dalši styk udržoval jen vyatováním.

Dalo mi však ještě mnoho námahy, nežli se mi podařilo vyhledat všechny vzatování a vzatování tak, aby mohlo probíhat samoučelně a samostatně. Ale konečně se mi i to podařilo. Arkadij Nikolajevič se mne otázel na moje pocity.

Připadal jsem si jako násoska, ssající jen vzduch z prázdne nádrže, — zazertoval jsem. — Měl jsem pocit opoidní, vycházejícího hlavně z očí a snad i z celé vámy obráceně části těla, — vysvětloval jsem.

Vyruťte do mne dále fyzicky a mechanicky až na hranice svých možností, — ukládal mi.

„Ale mě možnosti byly brzy u konce a brzy jsem nechal „nesmyslného počínání“, jak jsem je nazval.“

— A nechtělo se vám snad, dat mu nějaký smysl? — zeptal se Arkadij Nikolajevič. — Nehlásily se ve vašem podstřití vám nějaký náhodný prozitek, abyste mohli využít vzniklého proudění fyzického vyatování? — vypravoval se Torcov.

— Budu-li stát před úkolem, za každou cenu prodouzit mechanicky fyzické vyatování, bude těžko objevit se při jeho vyphování bez pomoci něčeho, co by dávalo měnu jednáni smysl. Jinými slovy: potřebuji materiál, z něhož bych vyatoval, nebo který bych v sebe přijímal. Ale kde ho vzít? — pravil jsem bezradně.

— Sdělte se mnou třeba to, co právě cítíte, tedy bezradnost, nemohoucnost, nebo v sobě najdete nějaký jiný cit, — poradil mně Torcov.

Učinil jsem tak. Když už jsem dele nemoohl produkovat nesmyslné fyzické vyatování, snažil jsem se sdělit s Torcovem své znechucení a podráždění.

Nech mě už! Proč jsi si na mne tak zasedl! Proč mne tak trápíš?! — hovořily mé oči.

— Jaké jste měl pocity? — zeptal se opět Torcov.

— Připadal jsem si jako násoska, která je ve džberu s vagon a necerpa už jenom vzduch, — pravil jsem opět žertem.

— Vase nesmyslné fyzické vyatování dostalo tedy smysl a účel, — poznamenal Arkadij Nikolajevič.

Když jsem tato cvičení několikrát opakovali, bylo připraveno stejným způsobem i přijímání záření. Je to týž proces, ale v opačném směru. Nebudu jej proto popisovat, ale zmíním se jen o jedné nové situaci, k níž došlo při pokusu se mnou.

Zalézala v tom, že dříve nežli jsem mohl přijímat záření, cítil jsem nezbytnost omakat Torcovovu duši řádky svých očí a našel v ní to, co jsem mohl do sebe atovat.

rozně, bez jakékoli v ztráty fyzické energie. Jedním slo-
vem, nová metoda vám pomůže zaměřit pozornost na
objekt a zachytit ji na něm, neboť bez pevného objektu
vzatovat nelze.

Neprovádějte však ona cvičení o samotě se sebou
samými nebo s pomyslnými osobami. Navazujte je jediné
s živými objekty, existujícími v reálném zivote, které
stojí vedle vás a opravdu si přejí přijímat vaše city. Styk
vzaduje vzájemnosti. Necvičte ani bez dohledu Ivana
Platonoviče. Je třeba zkoušet oka, které by vám nedo-
volilo sejt na sceti a nepokládalo, jako vy, prostě svalové
napětí za proces vzatování a vzatování. Je to nebezpeč-

né jako každé vybočení ze správného pojetí.

— Bože můj, jak je to těžké! — zvolal jsem.

— Proč by mělo být těžké to, co je ve shodě s povahou
naší přirozenosti? — podivil se Arkadij Nikolajevič.

— Mýlíte se. Vše normální je lehce dosažitelné. Mnohem
těžší je donutit svou přirozenost k výchylkám. Sezna-

mujte se proto s jejími zákony a žádejte od ní to, co je
v její povaze. Řikám vám už napřed, že přijde čas, kdy
tváří v tvář spoluhercům na scéně, nebudete s to, nesvá-

zat se s nimi týmž prouděním vzájemného styku, při-

poutáním se na ně, nebo uchvácením jich, jež vám nyní
působí takové potíže.

Svalové uvolnění, pozornost, dané okolnosti a jiné se
vám zdálo také obtížným a nyní je vám to nutností.

Bude proto rádi, že jste obohatili svou hercekou tech-

niku novým a důležitým lákadlem k navazání vzájem-

ného styku — to jest vysíláním a přijímáním záření.

Bylo nutno pozorně se naň zablédť a abych tak řekl,
vcítit se do stavu, který tehdy Arkadij Nikolajevič pro-
žíval a pak se snažil navázat s ním niterné spojení.
— Jak vidíte, nelze tak docela jednoduše vyvolat na
jevisti vzatování a pohlcování záření jen technickou
cestou, jestliže nevzniká samovolně, intuitiv, jako tomu
byva v živoťe, — pravil Arkadij Nikolajevič. — Jedinou
účtchou vám může být, že na scéně, v roli, problhá tento
proces o poznání snaze, nežli při cvičení a teoretickém
pokusu.

Proč je tomu tak: my jsme tu musili nakvap shánět

nějaké náhodné city, abychom jimi podporili proces

vzatování a vzatování, ale na scéně bude tento proces

problhat snaze a prostěji. V okamžiku větřejného vystou-

pení budou všechny dané okolnosti už vyjasněny, vše-

chny úkoly stanoveny a cit, pro roli dozrálý, bude čekat

jen na příležitost, jak by se mohl projevit a prodat na

povrch. Stačí nepatrný popud a city, připravené pro roli,

budou se samy linout nepřetržitým proudem.

Když se vyléva pomoci gumové hadice voda z akvaria,

stací jen jednou do sebe vtáhnout vzduch a voda se vy-

lěva sama. Stejně je tomu i při procesu vzatování:

dějte mu popud, otevřte východ a cit bude z nitra vyvé-

rat sám.

— Jakými cvičeními lze nacvičit vzatování a přijímání
záření? — ptali se záci.

— Právě těmi dvěma cvičeními, jež jsme tu dělali.

První cvičení záleží v tom, že nějakým vábítkem vy-

voláte v sobě emoci (cit) a předáte ji druhé osobě. Při-

tom si všimněte všech fyzických vjemů. Stejným zpu-

sobem se seznamíte i s pohlcováním záření, budete-li ho

v sobě přirozeně dopouštět a sledovat v okamžiku vzá-

jemného styku s druhou osobou.

Druhé cvičení: pokuste se vyvolat v sobě jeden fyzický

vjem vysílání nebo pohlcování záření bez emocionál-

ního prožitku. K této práci je zapotřebi velké pozor-

nosti. Jmak se může stát, že přílišně svalové napětí zamé-

níme za vjem vzatování nebo vzatování. Když už bude

proces po fyzické stránce fungovat, určete ve svém nitru

cit, který budete vzatovat nebo přijímat. Avšak, opa-

kuji znovu, strážte se při tom usilí a fyzické námahy. Při

jímání i vysílání záření problhá vždy lehc, volně, při-